

'LEEF JE EIGEN LEVEN'

Cursus die randvoorwaarden schept voor gelijke kansen in het onderwijs

Judith Hovius¹, Michel Koolwaaij¹, Antje Orgassa¹, Jan Pieter Teunisse^{1,2}

¹ Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Lectoraat Volwaardig Leven met Autisme, Nijmegen

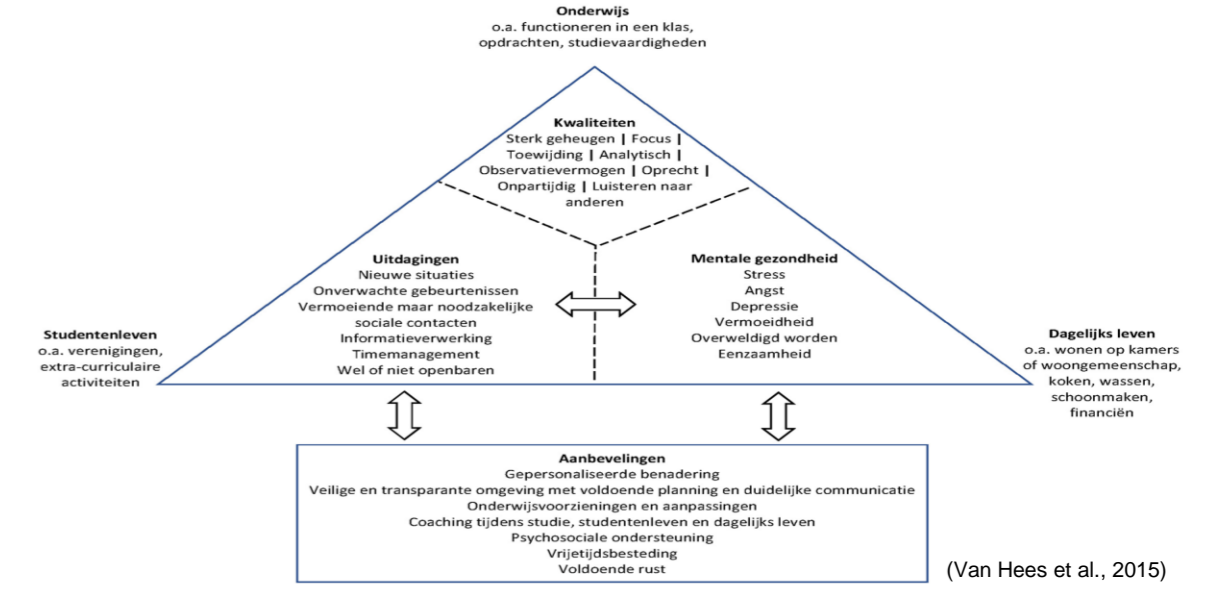
² Dr. Leo Kannerhuis, Oosterbeek, YOUZ Parnassia Group

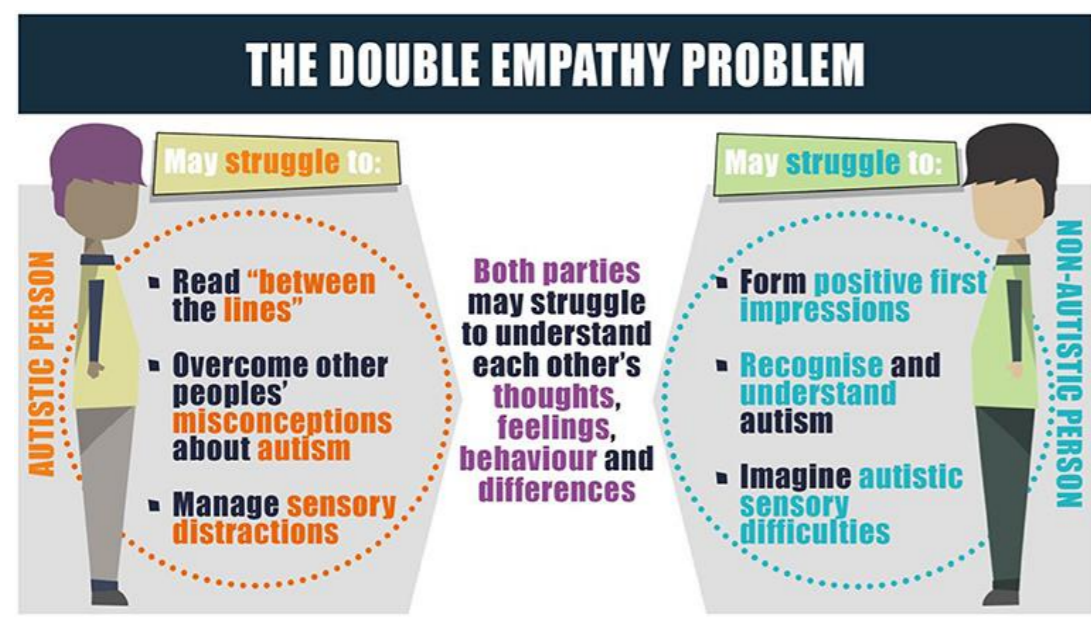
AANLEIDING In het hoger (beroeps)onderwijs is een neurotypische kijk op leren, communiceren en samenwerken tot op heden de norm; vaak gevoerd door een cognitivistisch denkkader. *'Had ie maar verteld dat ie autisme had, dan had ik hem anders benaderd.'* Gevolg: stereotype beelden over de neurodivergente, autistische student; met onvoldoende oog voor de neurodiverse leefwereld; en minder kans op studiesucces (Van Hees et al., 2015).

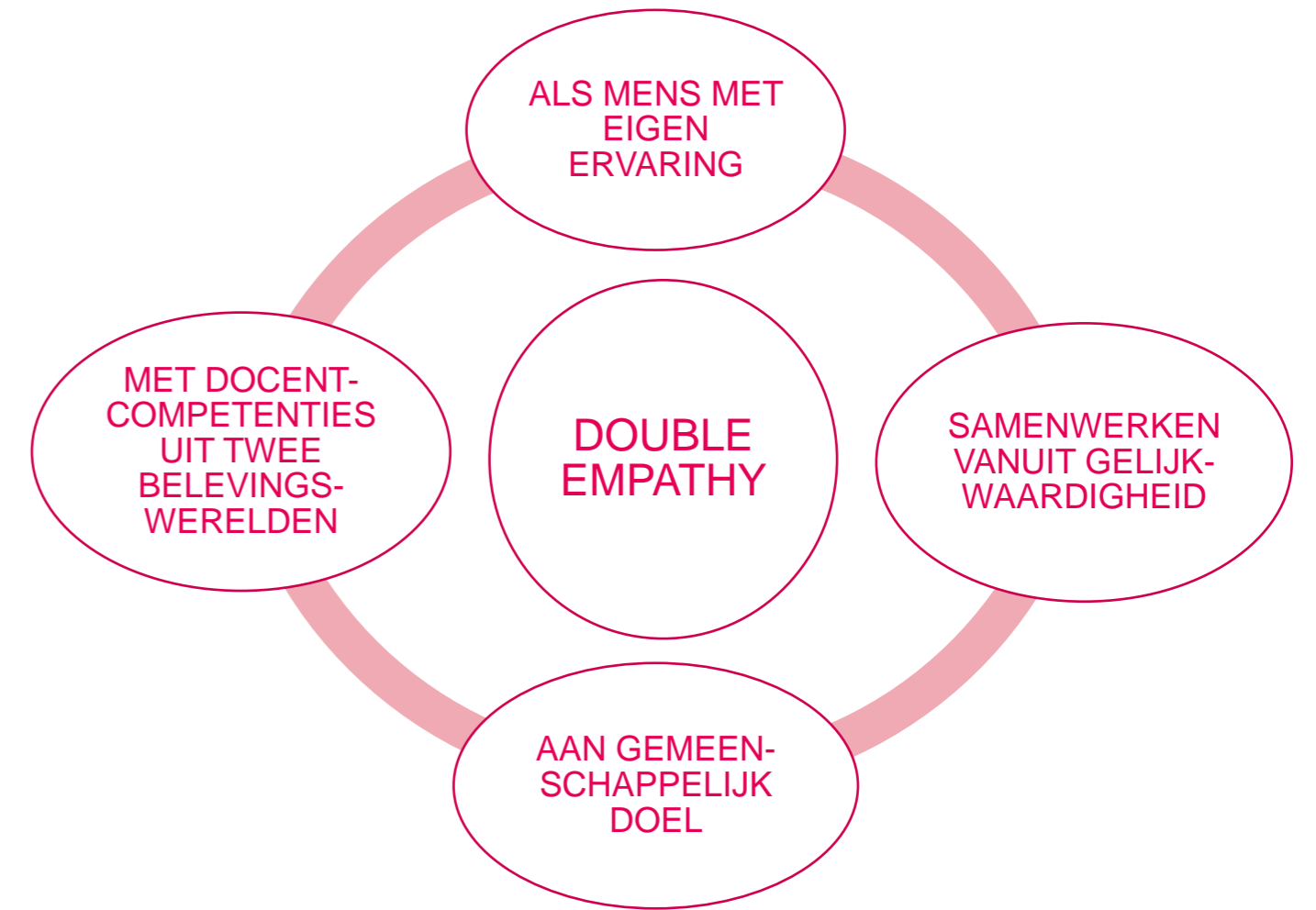
Onderwijs nu: autisme als problematiek **IN** de persoon; genetisch defect (stoornis), beperking met nadruk op functioneren van het brein, mentale processen die gefixt moeten worden om mee te kunnen doen.

WAT ALS WE ANDERS TEGEN AUTISME AANKIJKEN & HET PEDAGOGISCH KLIMAAT ANDERS INRICHTEN?

Autisme als gedeelde verantwoordelijkheid, die we plaatsen **TUSSEN** de persoon met autisme en de omgeving. Met aandacht voor de mismatch (in communicatie) die kan ontstaan door onvoldoende grip op elkaars leefwerelden.

HOE HEBBEN WE DAT VORM GEGEVEN & MET WELK DOEL?

Door een ontmoetingsruimte (Allport, 1954; Lyotard, 1988) te creëren: **cursus Leef Je Eigen Leven**. In 7 bijeenkomsten werken aan betekenisverlening door dialoog tussen leefwerelden én met oog voor neurodiversiteit.

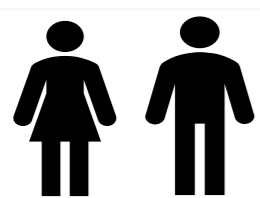
Om bij te dragen aan:

- inclusie en positieve beeldvorming van jongvolwassenen en docenten met en zonder autisme, en
- de zoektocht naar wat deelnemers betekenisvol vinden in hun leven.

Jongvolwassenen ervaren de opkomende volwassenheid en bijhorende zingevingsvragen vaak als mentaal en fysiek belastend (Arnett, 2000; Engelbos et al., 2015; Spek, 2020).

WIE WAREN DE 43 DEELNEMERS GEDURENDE 10 EDITIES TUSSEN MAART 2021 EN DECEMBER 2023?

35 8

Leeftijdsbereik

17 – 51

ASS / NT

30 / 13

Motivatie

- Op zoek naar zingeving en betekenisverlening;
- Meer leren over eigen of andermans autisme

Bijzonderheden

- Scholieren, (ex)studenten, werkenden en werkzoekenden
- 10 deelnemers zijn gestopt door drukte (stage)

HOE HEBBEN WE DOELEN GEËVALUEERD?

- Anonieme evaluaties (online vragenlijst) met focus op behalen cursusdoelen, inhoud en (didactische) kwaliteit: 7 open vragen, 4 ja/nee vragen, 2 meerkeuzevragen, 1 Likertschaal.
- Aan elkaar voorlezen van persoonlijke brieven over betekenis van de cursus.
- Observaties van de interactie tussen docenten en deelnemers onderling bij twee hele cursusedities.

WAT HEEFT HET OPGELEVERD?

- Veel waardering voor productieve dialogen en (zelf)reflectie over zingevingsvragen én voor docent-duo.
- Groeiend besef dat iedereen met vergelijkbare levensvragen te maken heeft, ongeacht of men wel of geen autisme heeft.

→ Positieve beeldvorming over jezelf en de ander, in die zin dat een gelijkwaardige relatie op basis van gemeenschappelijkheid ontstaat met aandacht voor (de rol van autisme in) ieders persoonlijke verhaal.

HOE KIJKEN OUD-DEELNEMERS IN HET VOORJAAR 2024 TERUG OP DE CURSUS?

- *'Echt die ervaringen uitwisselen en meedenken met elkaar, reageren op elkaar, want daar was echt heel veel ruimte voor. Dat was echt de kracht van de cursus.'*
- *'Ik vond het wel fijn om een plek te hebben. Waar ik gewoon open kon zijn over autisme, zonder dat het een ding werd.'*
- *'Omdat het zo lang geleden is, dan voelt het misschien alsof er direct daarna niet zoveel gebeurd is. En alsof je er dan niks aan hebt gehad hebt. Als je erover nadenkt dan denk je eigenlijk van: maar over de tijd heen heb ik er juist heel veel aan gehad.'*

TAKE HOME MESSAGE

Gedeelde betekenisverlening en samen leren, ondanks neurodiversiteit, is mogelijk. - Verschil mag er zijn! *'Tijdens de gesprekken is autisme een gegeven, maar het creëert geen verschil en afstand tussen de deelnemers. De deelnemers gaan in gesprek met elkaar over een onderwerp dat een ieder even interessant voor zichzelf vindt.'*

Ervaringskennis draagt bij aan gelijke kansen in het onderwijs. - Natuurlijk onderdeel van handelingsbekwaamheid van de docent! *'Bewustwording scheppen door 'te raken' wakkert belang aan voor inclusief lesgeven & 'Contact leggen vanuit ervaringskennis legt basis voor menswaardig onderwijs.'*

Kritische noot: Hoe de opbrengsten verder uit te werken in programma's rond beeldvorming en inclusie in het medische onderwijs en werk? Hoe zijn systeem- en leefwereld verenigbaar om dat te bewerkstelligen?

REFERENTIES

Allport, G.W. (1954). *The nature of prejudice*. Addison-Wesley; Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480.; Engelbos, V., Hulin, M., Joos, S., Luts, E., & Vergauwen, S. (2015). *Pitstop: Stilstaan en weer doorgaan. Kwalitatief en kwantitatief onderzoek over jongeren en zingeving*; Lyotard, J.-F. (1988). *The Differend: Phrases in Dispute*, (G. Van Den Abbeele, Trans.). University of Minnesota Press. (Original work published 1983); Spek, A. (2020). Zingeving bij autisme: handvatten voor de klinische praktijk. *De Psycholoog*, 2, 10-16.; Van Hees, V., Moyson, T., & Roeyers, H. (2015). Higher education experiences of students with autism spectrum disorder: Challenges, benefits and support needs. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(6), 1673-1688. doi:10.1007/s10803-014-2324-2

Tabel 1 Ontwerpprincipes en uitgangspunten toegepast op de Cursus Leef je eigen Leven

PRINCIPES EN UITGANGSPUNTEN	UITWERKING
Aan een gezamenlijk doel werken vanuit ...	
1 Passie voor het vak en gelijkwaardigheid	De trainer stimuleert een gelijkwaardige vertrouwensrelatie door de deelnemer als medemens te bejegenen en vanuit een oprecht interesse betrokkenheid te tonen vanuit een gelijkwaardige machtsverhouding en status en zonder concurrentie, stigma, beeldvorming of vooroordelen.
2 Geloofwaardigheid en kwetsbaarheid	De trainer onderhoudt de veilige omgeving door empathisch en waarderend (positief) te reageren op de inbreng van de individuele deelnemer, open vragen te stellen, samen te vatten, herkenning te tonen en reacties te beamen en advies of informatie te geven. sluit daarnaast middels persoonlijke en bevlogen (ervarings)verhalen aan bij de belevingswereld van de individuele deelnemer en legt op een natuurlijke wijze zingevingsvraagstukken voor.
3 met een gezonde balans tussen de rol van docent als kennisleverancier en als partner	De trainer als kennisleverancier beïnvloedt reflecteren en leren direct en lineair door de informatie te selecteren, te structureren en gedoseerd aan te reiken zodat de deelnemer in de gelegenheid is aandachtig op te letten, verhelderende vragen te stellen om eigen leer- en/of reflectieproces op gang te brengen. De trainer als partner beïnvloedt leren en reflecteren indirect door de deelnemer te helpen en adviseren met het geven van betekenis aan informatie. De ene trainer maakt ook gebruik van de andere trainer door voorbeelden uit te lokken of vragen te stellen.
4 Vakinhoudelijke en didactische competentie om (zelf)reflectie en samenwerking op gang te brengen	De trainer <ul style="list-style-type: none"> - heeft een focus op kennisopbouw (theoretische concepten) - geeft voldoende houvast middels concrete en heldere instructie, modeleren in de vorm van aansprekende online voorbeelden, ondersteuningsmateriaal enz. zodat opdracht met gemak kan worden uitgevoerd. - motiveert deelnemers opdrachten te doorgronden, geeft voldoende helderheid, structuur en tijd om opdrachten (eventueel ook samen) in de online omgeving op te lossen. - stimuleert interactie (ook tussen deelnemers) door open vragen te stellen over opgedane kennis, onderwerpen en ervaringen en verheldert daar waar nodig. - ondersteunt reflectieprocessen indirect middels aantrekkelijke verhalen (o.a. storytelling) of verdiepende open vragen over reacties of reflecties en nodigt daarmee uit om de eigen gedachtes verder te verkenning en wat dat betekent voor het eigen handelen of gedrag - faciliteert zonder sturend te zijn het proces van bewustwording en zelfreflectie; positief feedback en waarderende communicatie staan daarbij altijd voorop! - aanvaard/ accepteert vage en niet eenduidige reacties van deelnemers, ondersteunt bij het concretiseren volgens het motto niets hoeft, alles mag en neem de tijd! - speelt tevens passend in op de verschillende niveaus en communicatiestijlen van de deelnemer. Dat betekent <ul style="list-style-type: none"> • is alert in het waarnemen en interpreteren van verschillende signalen, • reageert passend in tijd en kwaliteit en • houdt aandacht voor balans in de relatie en • geeft ruimte voor stilte en rust in de communicatie.
Overige Voorwaarden en uitgangspunten	Voorwaarden <ul style="list-style-type: none"> - Er nemen altijd twee trainers deel waarvan er één autisme heeft. - De cursus vindt wekelijks online plaats en is voorzien van een online leerplatform met leesmateriaal. - Voor de toegankelijkheid van de online leeromgeving en online bijeenkomst wordt geborgd (dus ook tijdens de cursusbijeenkomst) door heldere communicatie en afstemming en het inschakelen van ICT hulpanalen (indien nodig). - De online leeromgeving (met agenda, PowerPoint presentaties en opdrachten) wordt een week voor elke bijeenkomst toegankelijk gemaakt. - Er is ruimte voor het uitwerken van een eigen portfolio welke, naast de opdrachten, elke week aandacht krijgt tijdens de bijeenkomsten. - Structuur van de cursus en bijhorende opdrachten geven houvast en nodigen uit tot 'luisteren naar elkaar', leren van én met elkaar' en waarderende / verhelderende gesprekken/ dialogen